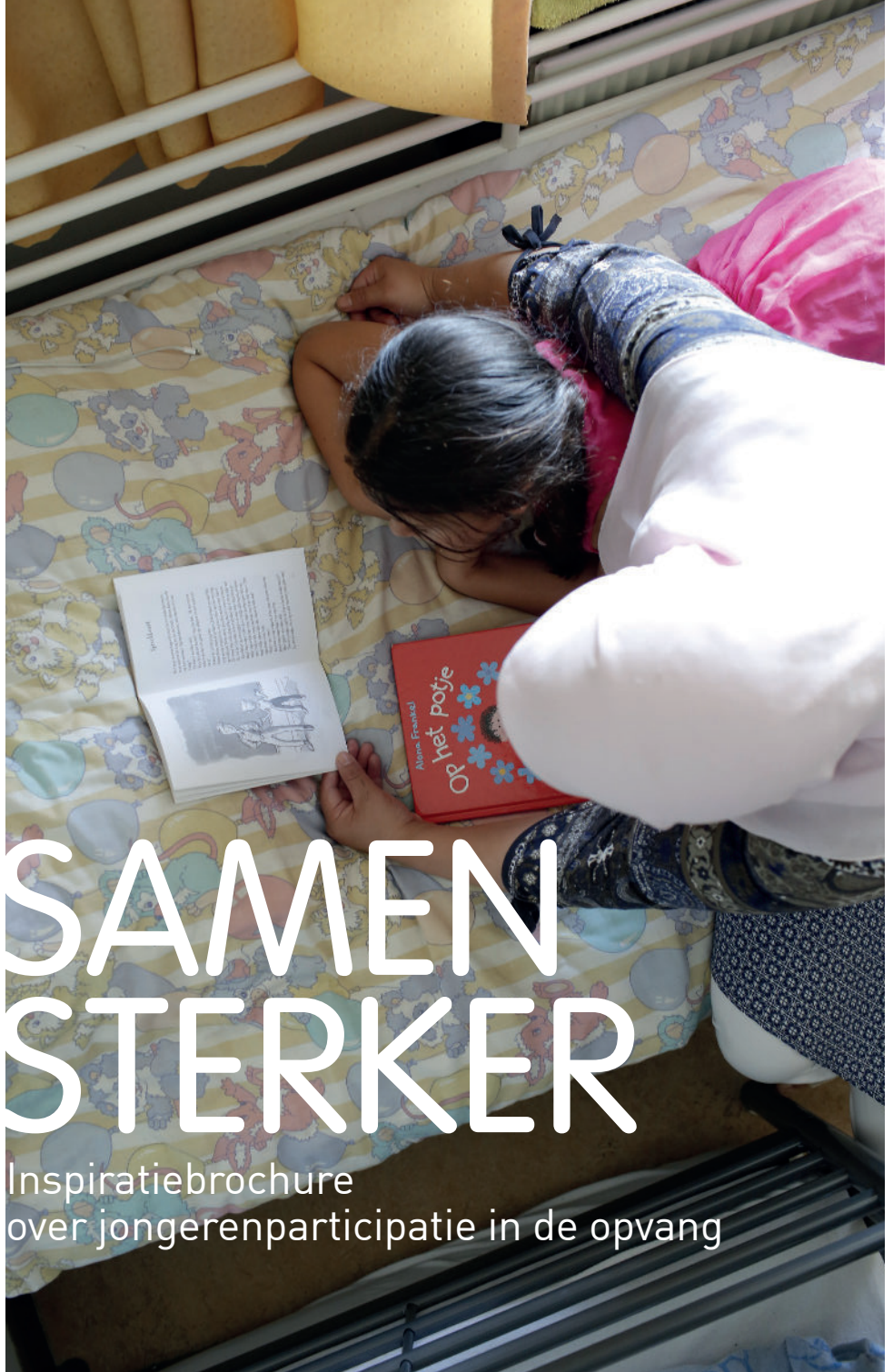

SAMEN STERKER

Inspiratiebrochure
over jongerenparticipatie in de opvang

SAMEN STERKER

Inspiratiebrochure
over jongerenparticipatie in de opvang

Info/colofon

© augustus 2018

Deze brochure is vervaardigd door Maria Verkade van Bureau ToekomstOntwerp in het kader van het programma Veilige Toekomst in opdracht van Stichting Kinderpostzegels Nederland en de Federatie Opvang.

De brochure Samen Sterker had niet tot stand kunnen komen zonder de input van diverse professionals en jongeren van de volgende organisaties:

Het Vergeten Kind - The Unforgettables, Entrea Jongerenraad, Stichting Kinderpostzegels Nederland - Jongeren voor een Veilige Toekomst, Augeo Jongerentaskforce, Jeugdwelzijnsberaad, Traverse, Kadera, Mutsaersstichting.

Speciale dank aan Fahima Elmi en Gabriel Gomes Barros voor hun inspirerende woorden en kritische blik bij elke stap van de totstandkoming van deze brochure.

Initiatiefnemer

Deze brochure wordt u aangeboden door Stichting Kinderpostzegels Nederland en de Federatie Opvang.

Deze uitgave is mogelijk gemaakt door een subsidie van Stichting Kinderpostzegels Nederland en Adessium Foundation.

P/a Stichting Kinderpostzegels Nederland,
Schipholweg 97,
2316 XA Leiden +31(0)715259850
veiligetoekomst@kinderpostzegels.nl

Voor aanvullende informatie en een gratis download van deze publicatie verwijzen we u graag door naar www.kinderpostzegels.nl en www.veiligetoekomst.nl.

Redactieraad

Marian van Teeffelen (Stichting Kinderpostzegels Nederland)
Johan Gortworst (Federatie Opvang)
Liesbeth van Bommel (Federatie Opvang)
Adimka Uzozie (DimID)

Eindredactie

Lindy Popma

Grafisch ontwerp

StudioVeer, Utrecht

Drukker

Drukkerij Roelofs Enschede

All rights reserved

*Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie,
microfilm of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgever.*

VOORWOORD

Zeven jaar geleden kwam ik op elfjarige leeftijd in een opvang terecht. Twee jaar later kwam ik voor het eerst in aanraking met jongerenparticipatie. Drie jaar geleden sloot ik mij aan bij een echte jongerengroep en vorig jaar ben ik als een van de eerste Nederlanders ooit genomineerd voor de Internationale Kindervredesprijs.

Na mijn periode in de opvang begon ik met het actief laten horen van mijn stem. Ik wilde de hulp voor jongeren in opvangcentra verbeteren. Ik realiseerde mij dat je met jongerenparticipatie niet alleen anderen kunt helpen, maar ook jezelf. Het gaf mij het gevoel dat het belangrijk was wat ik te zeggen had. Dit heeft mij later veel geholpen: ik geef mijn mening, waar dan ook.

Voor jongeren is de periode in een opvang vaak erg moeilijk. Ze hebben veel achter de rug en moesten ook nog hun eigen, vertrouwde omgeving achterlaten. Vaak sluiten de begeleiding en faciliteiten in de opvang niet goed aan bij de behoeftes van deze jongeren. De perfecte oplossing is om jongeren te betrekken bij het maken van keuzes. "Laat ons meedenken! Vraag om onze mening! Informeer ons!"

Het is zó belangrijk dat deze kwetsbare jongeren gezien en gehoord worden... maar hoe doe je dat dan?

Nou, om het antwoord daarop te krijgen, heb je de perfecte brochure in handen. Hierin wordt haarfijn uitgelegd hoe jij het beste jongeren kunt betrekken en wat de voor- en nadelen van verschillende organisatievormen zijn. Natuurlijk staan er veel citaten van jongeren in. Zo kun jij als begeleider de vorm kiezen die het beste bij jouw opvang past.

Wanneer jongeren echt de kans krijgen om op een prettige manier hun mening te geven, kunnen er veel dingen verbeteren. Dat is waar wij natuurlijk allemaal naar streven.

Fahima Elmi

INHOUDSOPGAVE

INFO/COLOFON	2
VOORWOORD	3
INHOUDSOPGAVE	5
INLEIDING	6
JONGEREN IN DE OPVANG	8
JONGERENPARTICIPATIE - DOELEN	14
JONGERENPARTICIPATIE IN VERSCHILLENDE VORMEN	26
JONGERENPARTICIPATIE - COMMUNICATIE	36
JONGERENPARTICIPATIE - GOOD PRACTICES LANDELIJK EN LOKAAL	42
ZO MAAKT PARTICIPATIE HET VERSCHIL IN DE OPVANG: KWALITEITSEISEN	52
AAN DE SLAG MET JONGERENPARTICIPATIE OP JOUW LOCATIE: CONCRETE TIPS	58
AAN DE SLAG MET JONGERENPARTICIPATIE OP JOUW LOCATIE: RANDVOORWAARDEN	62
ONDERSTEUNING BIJ HET OPZETTEN VAN JONGERENPARTICIPATIE OP JOUW LOCATIE	66
NAWOORD	68
BRONNENLIJST	70
VOETNOTEN	71

INLEIDING

Deze brochure is bedoeld voor professionals/hulpverleners die in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang werkzaam zijn. Op de achterkant staan korte aanbevelingen voor bestuurders.

In deze brochure gaan we in op de verschillende doelen van jongerenparticipatie en hoe je participatie kunt vormgeven samen met jongeren die in de vrouwenopvang of maatschappelijke opvang verblijven. Met jongerenparticipatie beperken we onszelf in deze brochure niet tot meedoen, maar doelen we op het betrekken van jongeren bij alle stappen in het beleid die te maken hebben met hun tijd in de opvang; van locatie tot begeleiding, van je stem laten horen tot actief betrokken worden in de te bewandelen processen. Oftewel: inspraak, invloed en eigen initiatief.

Deels is de inhoud van deze brochure gebaseerd op gesprekken met jongeren en begeleiders/oprichters van inspirerende initiatieven uit de praktijk op het gebied van jongerenparticipatie in de opvang.

Daarnaast is gekeken naar onderzoek onder jongeren in de opvang en een theoretisch kader over participatie van (kwetsbare) jongeren. Hiervoor is gebruik gemaakt van een aantal bestaande onderzoeken/documenten, te weten:

- Kwaliteitskader vrouwenopvang
- Kwaliteitskader maatschappelijke opvang
- Boekje Veilige Toekomst
- Defence for Children over kinderopparticipatie
- Landelijk programma van eisen huisvesting vrouwenopvang

In alle stappen van de totstandkoming van deze brochure zijn jongeren betrokken, zodat deze brochure daadwerkelijk aansluit bij hun behoeften op het gebied van participatie. Ook zijn een aantal door jongeren ontwikkelde documenten geraadpleegd, te weten:

- 10 tips van jongeren (poster)
- Conclusies onderzoeksrapport Jongeren voor een Veilige Toekomst

Door de verschillende invalshoeken te combineren, komen we tot een aantal voorwaarden (kwaliteitseisen) en concrete tips voor organisaties die aan de slag willen met jongerenparticipatie. Laat je inspireren door de good practices en ga aan de slag!

Opbouw van de brochure

In deze brochure wordt eerst een theoretisch kader geschetst over jongerenparticipatie. Hierin zijn praktijkervaringen in de vorm van voorbeelden en quotes verwerkt.

Heb je geen zin om veel te lezen? Bekijk dan de schematische weergaven van de belangrijkste theorie en ga direct door naar de good practices, kwaliteitsstandaarden en concrete tips in het tweede deel van deze brochure (vanaf bladzijde 42).

Tips voor bestuurders

Voor bestuurders die graag jongereparticipatie op hun locatie faciliteren zijn een aantal belangrijke tips opgenomen over minimale randvoorwaarden om jongerenparticipatie succesvol op te kunnen zetten. Deze tips staan op de achterkant van de brochure.

1.

Jongeren in de opvang

Feiten en cijfers

Jaarlijks komen zo'n 3.500 kinderen en jongeren [0 tot 17 jaar] terecht in de vrouwenopvang en zo'n 4.000 kinderen en jongeren in de maatschappelijke opvang. Ze komen daar met een of beide ouders. Kinderen verblijven voor korte of langere tijd (van enkele weken tot meer dan een jaar) in een opvangcentrum, vaak in een andere stad dan waar ze vandaan komen. In die tijd gaan ze naar een tijdelijke school of een kinderdagverblijf en hebben ze vaak geen contact met vriendjes en familie of sportclubs. Ze wonen vaak in een opvangcentrum met gedeelde woonkamers en doucheruimten. Ze hebben geen ruimte om rustig huiswerk te kunnen maken. In sommige gevallen is er heel weinig speelruimte voor kinderen.

FEITEN & CIJFERS

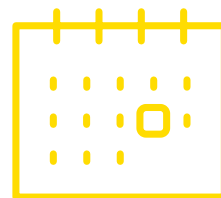
Het aantal jongens en meisjes in de opvang is nagenoeg gelijk.

Jaarlijks komen zo'n **3.500 kinderen en jongeren** (0-17 jaar) terecht in de vrouwenopvang en zo'n **4.000 kinderen en jongeren** in de maatschappelijke opvang.

Gezinnen met kinderen verblijven gemiddeld **2 á 3 maanden** in de crisisopvang.

Daarna verblijven zij gemiddeld **1 á 1,5 jaar** in een opvanglocatie voor beschermd of begeleid wonen (tijdelijke opvang). Na deze periode komen kinderen vaak – met hun ouder – terecht in een sociale huurwoning die via de gemeente of via de woningbouwvereniging wordt aangeboden aan deze doelgroep.

In totaal werken er zo'n **12.700 professionals** in deze sector.

In Nederland zijn er 43 centrumgemeenten voor de maatschappelijke opvang en 35 centrumgemeenten voor de vrouwenopvang. Bijna alle opvangvoorzieningen zijn in deze centrumgemeenten gevestigd.

Van alle opvanginstellingen zijn er **60 lid** van de Federatie Opvang, de landelijke brancheorganisatie voor de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.

- Het aantal jongens en meisjes in de opvang is nagenoeg **gelijk**.
- Gezinnen met kinderen verblijven gemiddeld **2 á 3 maanden** in de crisisopvang.
- Daarna verblijven zij gemiddeld **1 á 1,5 jaar** in een opvanglocatie voor beschermd of begeleid wonen (tijdelijke opvang). Na deze periode komen kinderen vaak – met hun ouder – terecht in een sociale huurwoning die via de gemeente of via de woning- bouwvereniging wordt aangeboden aan deze doelgroep.
- In Nederland zijn er **43 centrumgemeenten voor de maatschappelijke opvang en 35 centrumgemeenten voor de vrouwenopvang**. Bijna alle opvangvoorzieningen zijn in deze centrumgemeenten gevestigd.
- Van alle opvanginstellingen zijn er **60 lid** van de Federatie Opvang, de landelijke brancheorganisatie voor de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.
- In totaal werken er zo'n **12.700 professionals** in deze sector.

WAT JONGEREN IN DE OPVANG ZEGGEN

Jongeren ervaren hun tijd in de opvang als een lastige periode. Vaak zijn ze plotseling weggerukt uit hun omgeving; weg van school, weg van vriendjes en vriendinnetjes, weg van alle contacten en (sociale) activiteiten. In de beginperiode zijn er vaak veel begrenzingen die het voor jongeren lastig maken om iets nieuws op te bouwen en/of contact te houden met het oude netwerk. Jongeren geven aan dat ze de regels begrijpen en de nieuwe, veilige situatie erg waarderen, maar ook dat het lastig is, dat ze zo weinig invloed hebben op wat er dan gebeurt. Jongeren geven aan dat dit gevoel van invloed vergroot kan worden als ze meer betrokken worden in het proces en daar samen met de professionals en eventueel de ouder(s) over mogen nadenken.

“Met mijn zus en mijn broertje zat ik op de gang te wachten tot mijn moeder klaar was met het intakegesprek. Er kwam niemand bij ons zitten. Het was geen warm welkom.”¹

2.

Jongerenparticipatie doelen

ik Ben
De Baas
Over M mezelf.

Diverse organisaties werken aan jongerenparticipatie vanuit verschillende doelstellingen. Ook vanuit de theorie over jongerenparticipatie zijn diverse doelstellingen te benoemen: kennis, invloed/verandering in leefsituatie en ontwikkeling/veerkracht/verwerking bij jongeren. Deze doelen kunnen soms conflicterend werken.

PARTICIPATIEDOELEN VAN JONGEREN²

“Deelnemen aan de jongerenraad geeft me een gevoel van geluk en kracht. Ik weet dat ik het kan, ik heb zelfvertrouwen en ik kan trots zijn.”

Kennis

Participeren geeft jongeren de mogelijkheid om meer te weten te komen over de processen die zich afspelen binnen de opvang en beslissingen die worden genomen. Het geeft jongeren de mogelijkheid om te begrijpen waarom de dingen gaan zoals ze gaan, het geeft jongeren houvast, het zorgt ervoor dat jongeren zich gezien voelen en het gevoel hebben dat ze ertoe doen.

Invloed/verandering in leefsituatie

De meeste jongeren beginnen met participatie omdat ze de situatie voor zichzelf of voor andere jongeren willen veranderen. Invloed op de eigen situatie is vaak direct zichtbaar en leidt sneller tot meetbaar succes voor de jongere. Lastiger is het om de situatie voor andere jongeren te veranderen, voor jongeren die na hen in de opvang terechtkomen. Het gaat dan vaak over grotere veranderingen en veranderingen op beleidsniveau. Het zijn vaak jongeren die in de opvang hebben gewoond, maar daar niet langer wonen, die ook op dit niveau invloed willen uitoefenen.

“Ik doe mee omdat ik iets wil veranderen. Ik zou ook meedoen als ik er geen vergoeding of leuke dingen voor terugkrijg. Wat ik er in ieder geval voor terugkrijg, is dat ik jongeren in de opvang help en mezelf heb geholpen om de problemen die ik heb gehad op te lossen.”

“Ik heb zoveel geleerd van het feit dat het leven van deze jongeren ontzettend heftig is en dat we dat in Nederland niet goed geregeld hebben. Je kan er niks aan doen als kind, het overkomt je. Respect hoe jongeren daarmee weten om te gaan.”

Persoonlijke ontwikkeling en veerkracht/verwerking bij jongeren

Dit is over het algemeen geen doel waar jongeren zelf aan denken als ze starten met een vorm van participatie. Bijna alle jongeren geven echter aan dat ze door deelname veel geleerd hebben en dat het hun de kans geeft om de ervaringen een plek te geven of dat het hen helpt om de ervaringen uit het verleden te verwerken.

“Ik ben zelf hoofdtrainer geworden, waarvoor ik ook een opleiding heb gevolgd. Mijn doel is om veel ervaring op te doen als trainer en me verder te ontwikkelen als professional. Ik ben sinds vorig jaar afgestudeerd en heb de master Jeugdstudies gevolgd. Alle professionals die ik mag trainen zijn werkzaam in het werkveld waarvoor ik ben opgeleid. Aan de ene kant kan ik een ander kind helpen door mijn persoonlijke ervaringen te delen en aan de andere kant ontwikkel ik mezelf en bouw ik aan een toekomst voor mezelf.”

“Door participatie kunnen jongeren belangrijke vaardigheden oefenen als je hun daar serieus de mogelijkheid voor geeft. Het geeft ook belangrijke levenservaring mee die ze misschien van thuis uit wat minder hebben meegekregen. Bijvoorbeeld: onderhandelen, gespreksvaardigheden of je argumenten scherp zien te krijgen.”

PARTICIPATIEDOELEN VAN ORGANISATIES³

Kennis

De organisatie wil inzicht krijgen in hoe jongeren denken over de opvang en hun situatie. Het geeft de mogelijkheid om de effecten van het beleid in de praktijk te zien en wensen te inventariseren die in het beleid meegenomen kunnen worden. Opvangorganisaties kunnen daarmee de kwaliteit van hun aanbod richting jongeren verbeteren.

Keuzes maken/invloed geven

De organisatie wil dat jongeren op basis van informatie meedenken over plannen of processen om zo voor een bepaalde richting te kiezen die het best aansluit bij de behoeften van de jongeren.

Toetsen

De organisatie wil voorgenomen besluiten of plannen voorleggen aan jongeren en onderzoeken of die aansluiten bij de behoeften van jongeren.

Draagvlak meten (vorm van toetsen)

De organisatie wil weten hoe jongeren denken over bepaalde voorgenomen besluiten of plannen en kan op basis daarvan beslissen om de plannen of besluiten aan te passen.

Draagvlak creëren

De organisatie wil dat het merendeel van de jongeren zich kan vinden in de voorgenomen besluiten of plannen.

De organisatie wil bewustwording van de situatie van jongeren creëren in de maatschappij of bij specifieke groepen, bijvoorbeeld professionals, beleidsmakers of scholieren.

"Jongeren het verhaal laten vertellen is veel krachtiger dan volwassenen dat laten doen. De verhalen van jongeren sluiten aan bij onze campagnethema's. Jongeren, zeker de wat oudere jongeren, zijn zich er best wel van bewust dat de situatie voor henzelf wellicht niet meer verandert. Door er nu wat over te zeggen, kunnen ze wel bijdragen aan een verandering die voor andere kinderen een oplossing kan brengen. Vanwege de inzet van jongeren voor mediadoeleinden en

campagnes is ook gekeken naar wat de organisatie nodig heeft en op welke wijze ze jongeren daarin kunnen meenemen. Bijvoorbeeld: jongeren trainen en ervoor zorgen dat ze stevig in hun schoenen staan om dat te kunnen doen. Het huidige aanbod is minimaal nodig om hen daar goed op voor te bereiden.”

Voldoen aan wettelijke participatieverplichting

De Wet Medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen (WMCZ) verplicht opvangorganisaties die meer dan tien professionals in dienst hebben, om een cliëntenraad in te stellen. Het hebben van een jongerenraad helpt de organisatie te voldoen aan deze plicht.

DOELEN VANUIT DE PRAKTIJK: DE VERSCHILLEN TUSSEN JONGEREN EN ORGANISATIES⁴

Zowel voor de organisatie als voor jongeren zijn er doelen verbonden aan jongerenparticipatie. Deze doelen komen over het algemeen overeen, maar kunnen ook verschillen.

Doelen organisaties

- Jongeren laten meedenken
- Jongeren een stem geven
- Jongeren helpen met ontwikkeling
- Voldoen aan kwaliteitseisen vanuit de overheid
- Aandacht creëren voor het thema onder een brede groep
- Aandacht creëren voor het thema onder scholieren
- Jongeren in dezelfde situatie bereiken en laten zien dat hulp mogelijk is

Doelen jongeren

- Situatie voor mezelf veranderen
- Situatie voor andere jongeren veranderen
- Werken aan mijn eigen ontwikkeling
- Leuke dingen doen
- Samen zijn met jongeren die mijn situatie begrijpen, waar je niks aan hoeft uit te leggen
- Leek mijn moeder goed (en ik kan er wat mee verdienen)

Omgaan met verschillende doelen (en daarbij horende verwachtingen)

Een verschil in doelen kan leiden tot onvrede bij de organisatie of bij de jongeren. Vaak worden doelen niet expliciet uitgesproken en is het verschil in doelen en daarbij horende verwachtingen lastig zichtbaar. Doelen kunnen ook veranderen of meer/minder prioriteit krijgen. In die situatie wordt vaak niet vanaf het begin begrepen waarom de participatie niet werkt en is er bij beide partijen teleurstelling. Soms worden aan beide kanten verwijten gemaakt.

Verwachtingen organisatie

- Inzet wanneer nodig voor de organisatie
- Goed kunnen presenteren/praten/verwoorden
- Het persoonlijke verhaal kunnen overstijgen
- Begrip hebben voor de werkwijze van organisatie en medewerkers
- Begrip hebben voor traagheid van processen
- Goed bereikbaar zijn en actief in contact wanneer nodig

Verwachtingen jongeren

- Inzet als het kan
- Mee willen doen en mogen leren
- Daadwerkelijk verandering zien in de eigen situatie
- Snel verandering willen zien
- Begrip voor privéleven en school (dus soms passief in contact)
- Actief contact vanuit de organisatie, ook als er even geen taken zijn
- Begeleiding wanneer nodig voor de jongere

Het uitspreken van elkaars doelen en bijbehorende verwachtingen bij de start is een manier om deze problemen deels te voorkomen. Door ook in latere fasen regelmatig te bespreken hoe de voortgang verloopt en of beide partijen aan elkaars verwachtingen voldoen, is de rest van de problemen grotendeels te voorkomen. Doe dit zowel laagdrempelig tussendoor als gestructureerd en georganiseerd.

Een voorbeeld hiervan is een jongere die zich aansluit bij een landelijke jongerenraad van een organisatie die draagvlak wil creëren. De jongere heeft besloten zich aan te melden omdat hij iets las over het verbeteren van de situatie van jongeren in de opvang. Hij wil de situatie op zijn locatie graag veranderen. De jongere is in eerste instantie enthousiast over de activiteiten die plaatsvinden, maar merkt gaandeweg dat er op zijn locatie niets verandert en dat de input uit de activiteiten niet wordt ingezet om daadwerkelijk dingen te veranderen. De organisatie die de jongerenraad begeleidt weet niet dat de jongere een directe verandering had verwacht en heeft hierdoor niet specifiek ingezet op een verandering op de locatie waar deze jongere zich bevindt. Na een tijdje komt de jongere steeds minder vaak opdagen en is hij slecht bereikbaar voor de begeleider van de jongerenraad. Uiteindelijk haakt de jongere af.

> Door de doelen en verwachtingen uit te spreken (en dus als faciliterende organisatie uit te vragen), was het mogelijk geweest voor de organisatie om aan deze verwachting te voldoen of om met de jongere in gesprek te gaan over het feit dat ze niet aan deze verwachting konden voldoen. Op basis daarvan kunnen ze onderzoeken wat ze eventueel alsnog samen kunnen doen.

Jongeren geven aan dat ze soms niet zien wat de (directe) impact is van hun inzet. Ook hebben ze soms het gevoel dat ze veel contact hebben als ze nodig zijn, maar dat ze niet bestaan als er even niets vanuit de organisatie gevraagd wordt. Dat zorgt ervoor dat ze zich als persoon niet serieus genomen voelen. Inzichtelijk maken welke tussendoelen je samen behaalt kan jongeren helpen om te zien welke impact ze (al) hebben met hun inzet.

Opgelegde doelen

Soms nemen jongeren deel aan een initiatief voor participatie omdat iemand anders voor hen heeft besloten dat het goed voor hen zou zijn. Vaak met het idee dat het goed is voor hun ontwikkeling of omdat de jongeren regelmatig laten merken dat ze een mening hebben en dat ze

die daar kwijt zouden kunnen. In een enkel geval nemen jongeren deel vanwege een financiële prikkel en geven ze het geld aan hun ouder(s) ter ondersteuning. Ook dergelijke opgelegde doelen zijn vaak met jongeren bespreekbaar. Bekijk altijd wat een goede oplossing is. Soms is het tijdelijk noodzakelijk voor jongeren om te voldoen aan deze verwachting. Maak dan vooral afspraken over hoe de inzet alsnog nuttig en prettig kan zijn voor de jongere.

Te weinig jongeren voor een panel of raad?

Jongeren geven aan dat het recht om mee te mogen denken de belangrijkste reden is om deel te nemen aan bepaalde vormen van georganiseerde participatie. Raden of panels lijken het meest voor de hand te liggen voor organisaties, maar zijn soms een moeilijke vorm. Er zijn bijvoorbeeld niet veel jongeren aanwezig op een locatie of de jongeren zijn er maar kort. De processen die verbonden zijn aan een jongerenraad duren dan te lang. Je kunt jongeren ook op een kleine manier laten participeren. Uit de 10 tips⁵ blijkt bijvoorbeeld dat jongeren het enorm waarderen als om hun mening wordt gevraagd en ze daar ook terugkoppeling over krijgen. Bij beslissingen die jongeren aangaan kunnen jongeren ook individueel of incidenteel groepsgewijs benaderd worden.

“Bij Kadera is een jongerenpanel, waarin jongeren mogen meepraten over wat er gebeurt in de opvang. Ze komen eens per 4 tot 6 weken bij elkaar. Alle jongeren die op dat moment in de opvang wonen mogen deelnemen, dus de samenstelling is wisselend.”

Jongerenparticipatie als recht⁶

Participatie is niet slechts een middel, het is een basisrecht, ook voor jongeren.

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind is het recht op participatie als volgt opgenomen:

Artikel 12 | Mening van het kind

Ieder kind heeft het recht zijn mening te geven over zaken die hem aangaan, met name wanneer het gerechtelijke en bestuurlijke procedures betreft. Aan die mening dient passend belang te worden gehecht, in overeenstemming met de leeftijd en rijpheid van het kind.

“Volgens het Kinderrechtenverdrag heeft iedere jongere het recht om zijn mening te uiten over zaken die hem of haar aangaan. Er moet passend belang worden gehecht aan de mening van de jongere, rekening houdend met diens leeftijd en ontwikkeling. Het Kinderrechtenverdrag gaat ervan uit dat in principe iedere jongere in staat is om zijn of haar mening te uiten. Leeftijd of niveau is dus niet per se bepalend voor de capaciteiten van een jongere om te kunnen participeren. Daarom moet per situatie bekeken worden of de jongere kan participeren, wat de jongere nodig heeft om te kunnen participeren en welke waarde er aan de mening van de jongere kan worden gehecht. Hierbij is het criterium of de jongere in staat is om zijn of haar mening op een ‘redelijke en onafhankelijke’ manier kenbaar te maken. De impact die de zaak op de jongere kan hebben moet hierbij ook worden meegewogen. Hoe groter de impact van de uitkomsten op het leven van de jongere, des te belangrijker het is dat passend gewicht wordt gehecht aan de mening van de jongere.”⁷

Participatie geeft jongeren daarnaast de mogelijkheid om een gevoel van zelfvertrouwen en zelfwaarde te ontwikkelen en kan bijdragen aan ontwikkeling van bepaalde (sociale) vaardigheden en veerkracht.

“Ik word gehoord, ik doe ertoe! Dat heeft een grote impact op mijn leven. Ik ben sterker geworden, laat minder over me heen lopen.”

In de praktijk blijkt het voor professionals soms lastig om dit recht op participatie daadwerkelijk in werking te stellen. Professionals vinden het soms ingewikkeld om met jongeren te praten of ze willen hen beschermen door het niet over lastige dingen te hebben. Soms vinden professionals ook dat zij beter weten wat goed is voor jongeren en zijn ze bang dat jongeren onrealistische verwachtingen hebben. Jongeren geven aan dat ze graag meepraten en ook begrijpen dat dingen niet altijd kunnen zoals ze willen. Samen mogen nadenken over een oplossing is dan fijn en in veel gevallen prima mogelijk.

4.

Jongerenparticipatie in verschillende vormen⁸

Er wordt veel gesproken over jongeren en het jeugdbeleid is continu in ontwikkeling. Zo ook het beleid rondom de positie van jongeren in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang. Veelal wordt gesproken over jongeren en niet met jongeren of worden jongeren in een laat stadium betrokken om feedback te geven op iets wat al bedacht of ontwikkeld is. Maar wat nou als we het omdraaien, als we jongeren actief vragen waar ze behoefte aan hebben en hun vervolgens zelf vragen om mee te denken over oplossingen?

Jongeren weten als geen ander wat jongeren nodig hebben, ook als het om hun eigen ontwikkeling of uitdaging gaat. Participatie gaat verder dan mee mogen doen. Het gaat over invloed hebben op de processen en iets mogen zeggen over de zaken die je aangaan. Het gaat over je eigen situatie en over het kunnen en mogen veranderen van de situatie van anderen.

“We zijn bezig met nieuw beleid dat we samen met de jongeren maken. Ze hebben daar invloed op. Natuurlijk zijn een aantal zaken door ons vastgesteld, maar jongeren weten vaak zelf veel beter wat goede afspraken zijn.”

Participatie versus schijnparticipatie: de participatieladder van Roger Hart⁹

Participatie van jongeren kan op verschillende niveaus plaatsvinden. Roger Hart maakte een participatieladder, waarin hij aangeeft hoeveel invloed jongeren daadwerkelijk (mogen) hebben.

	GEÏNITIEERD DOOR JONGEREN, BESLISSEN SAMEN
	GEÏNITIEERD EN GELEID DOOR JONGEREN
	GEÏNITIEERD DOOR VOLWASSENEN, JONGEREN BESLISSEN MEE
	GECONSULTEERD EN GEÏNFORMEERD
	IN OPDRACHT, MAAR GEÏNFORMEERD
	AFKOPEN
	DECORATIE
	MANIPULATIE

1) Manipulatie

Jongeren worden ingezet voor acties van volwassenen zonder dat ze zelf enig idee hebben waar ze mee bezig zijn of waarom ze dat doen. Denk bijvoorbeeld aan een inzamelingsactie waarbij foto's en quotes van jongeren worden gebruikt die niet ten behoeve van die actie zijn gemaakt of gedaan.

2) Decoratie

Jongeren worden ingezet om activiteiten van volwassenen 'op te leuken'. Denk bijvoorbeeld aan een jongere die tijdens een conferentie op het podium wordt geroepen om wat te rappen. De act is daarmee alleen een kort en leuk pauzemomentje voor de volwassenen. Een ander voorbeeld is dat jongeren op het podium hun persoonlijke verhaal vertellen tijdens een conferentie voor beleidsmakers en dat daarna direct wordt overgegaan op het programma van de dag. Als het verhaal van de jongere en de praktijk van de beleidsmakers niet aan elkaar worden gekoppeld, heeft het weinig impact. Het is meer 'aapjes kijken'.

3) Afkopen

Jongeren lijken een stem te hebben, maar hebben geen invloed op het onderwerp of de vorm. Jongeren mogen bijvoorbeeld kiezen uit twee (of meer) door volwassenen bedachte keuzes voor een activiteit die ze niet zelf hebben uitgekozen.

Bij de onderste drie treden is sprake van schijnparticipatie. Je geeft jongeren het idee dat ze iets te zeggen hebben, maar eigenlijk zet je hen alleen in voor het behalen van je eigen doelstellingen. Dit wordt vaak ten onrechte participatie genoemd. Jongeren ervaren dit in de beginfase ook vaak ten onrechte als participatie. Gaandeweg merken ze echter dat ze weinig tot niets in te brengen hebben en zullen ze ontevreden raken of afhaken.

Jongere over 'decoratie':

“Soms word ik gevraagd om op een belangrijke bijeenkomst mijn verhaal te vertellen. Dat is spannend, ik leer ervan en ik ontmoet belangrijke mensen. Soms zijn de mensen op de bijeenkomst niet geïnteresseerd in mij en kom ik alleen om mijn verhaal te vertellen. Dat vind ik jammer. Als ik geen rol heb, waarom zou ik dan komen? Dat is zonde van mijn tijd. Het is fijn als begeleiders daar vooraf op letten.”

4) In opdracht, maar geïnformeerd

Volwassenen doen de uitvoering van een project, jongeren worden er ad hoc bij betrokken.

Denk bijvoorbeeld aan jongeren die voorafgaand aan een beleidsdag over een fusie van de opvang vragen mogen stellen aan de professionals over het plan van de organisatie. De professionals geven hier tijdens een grotere bijeenkomst antwoord op. Jongeren worden op basis van eigen vragen geïnformeerd over de gang van zaken.

5) Geconsulteerd en geïnformeerd

Volwassenen doen de uitvoering van een project, jongeren worden hierbij betrokken. Ze krijgen volledig inzicht in het proces en hun mening wordt serieus genomen. Denk bijvoorbeeld aan jongeren die voorafgaand aan een beleidsdag over een fusie van de opvang met professionals in gesprek gaan over het plan van de organisatie en daar hun mening over geven. De professionals nemen deze mening mee in een grotere bijeenkomst.

6) Geïnitieerd door volwassenen, maar jongeren beslissen mee

Volwassenen doen de uitvoering van een project, jongeren worden bij elk onderdeel van de planning en uitvoering betrokken. Ze krijgen volledig inzicht in het proces en krijgen daarin een stem.

Denk bijvoorbeeld aan jongeren die bij een fusie van de opvang deelnemen aan een daarvoor opgerichte adviesraad. Jongeren en professionals gaan gezamenlijk in gesprek over het plan van de organisatie. Jongeren zijn bij alle stappen in het proces aanwezig om input te leveren.

7) Geïnitieerd en geleid door jongeren

Jongeren nemen zelf het initiatief en besluiten over de uitvoering. Professionals zijn beschikbaar in een begeleidende rol. Denk bijvoorbeeld aan een groep jongeren die het initiatief nemen om de opvang leuker te maken voor jongeren. Daarbij gaan ze in gesprek met andere jongeren over wat zij zouden willen. De professionals faciliteren de uitvoering van het door de jongeren gemaakte plan.

8) Geïnitieerd door jongeren, jongeren beslissen samen met volwassenen

De jongeren hebben volledige autonomie. Ze nemen het initiatief en gaan zelf over de uitvoering. Professionals worden op initiatief van de jongeren betrokken bij het proces. Denk bijvoorbeeld aan een groep jongeren die onderzoek doet onder andere jongeren naar hun ervaringen in de opvang. De jongeren maken zelf de vragenlijsten en doen zelf de interviews. Ze schakelen een professional in om daarvoor een training te geven. Na het afnemen van de interviews schakelen ze een professional in om de gegevens te verwerken en ze kijken daarin zelf mee. Na afloop beoordelen de jongeren de opgehaalde informatie en schrijven ze zelf een onderzoeksrapport, waarbij ze een professional benaderen voor de redactie en vormgeving.

Bij trede 4 en hoger is daadwerkelijk sprake van participatie. Het is niet zo dat de ene vorm beter is dan de andere (van trede 4 tot en met 8). In de praktijk zal men ervaren dat de ene vorm geschikter is dan de andere. Dit hangt onder andere af van de mate van zelfstandigheid van de jongeren, de grootte van het project (een onderzoek of een fusie) en de samenstelling van de groep (wat betreft leeftijd, verantwoordelijkheidsgevoel en de aanwezige kwaliteiten). De behoefte van jongeren om te participeren kan van moment tot moment verschillen. Er bestaat daardoor risico op overvraging van jongeren die altijd wel wat te zeggen hebben.

De verschillende treden van participatie vragen om verschillende begeleidingskwaliteiten van de professional, variërend van motiverend en organiserend (trede 4 tot en met 6) tot meer faciliterend en inspirerend (trede 7 en 8)

Jongeren merken het als hun inzet weinig meerwaarde heeft

Jongeren hebben vanaf het begin nuttige inbreng

Jongeren worden graag eerlijk geïnformeerd over hun rol en invloed

VOORBEELDEN VAN PARTICIPATIEVORMEN¹⁰

Georganiseerde jongerenparticipatie

Er wordt een jongerenraad of jongerenpanel gevormd op lokaal of landelijk niveau. Jongeren zijn idealiter een afspiegeling van de doelgroep en hebben een achterban waar ze input aan kunnen vragen of naar kunnen terugkoppelen.

Jongere over de jongerenraad:

“Doordat de organisatie faciliteert dat ik mijn stem kan laten horen in de politiek en bij organisaties, heb ik een veel groter bereik dan ik in mijn eentje zou hebben. Daarom is deelnemen aan een jongerenraad waardevol voor mij.”

Voordelen:

- Meerdere jongeren die vaak tevens een achterban vertegenwoordigen
- Officieel orgaan, dus zichtbaar voor de buitenwereld

Nadelen:

- Vraagt om langdurige coördinatie en begeleiding
- Zaken blijven soms langer liggen
- Niet alle jongeren zijn in staat/hebben zin om te vergaderen, dus je trekt een bepaalde groep jongeren aan en sluit daarmee automatisch een andere groep jongeren buiten

Ad hoc georganiseerde jongerenparticipatie: pizzagesprek of audit

Jongeren worden uitgenodigd op basis van een concrete vraag of een concreet thema. Dit kan iets groots of kleins zijn.

Pizzagesprekken zijn over het algemeen meer brainstormend of consulterend van aard. Een opvanglocatie wil bijvoorbeeld een huiswerkplek aanbieden op de locatie en wisselt door middel van een pizzagesprek met jongeren van gedachten over de inrichting en de gebruiksregels.

Een audit is meer keurend van aard. Jongeren geven aan wat zij van een bestaande situatie vinden.

Jongere over het pizzagesprek:

"Ik vind het leuk en lekker en fijn dat ik mijn mening mag geven. Het gaat vaak over een belangrijk onderwerp. Ik zou het wel waarderen als we wat vaker een terugkoppeling krijgen over wat er met onze mening is gedaan. Nu is het toch vaak zo dat we onze mening geven en de volgende keer weer. Voor mij is het zoveel waardevoller en dus motiverend om weer te komen, als ik hoor wat er is gedaan met mijn input. Ook als het niet gelukt is om dingen te realiseren of veranderen, hoor ik dat liever direct dan later, via via.

Voordelen:

- Gemakkelijk te organiseren
- Wisselende groep jongeren die input levert
- Grote groep jongeren te bereiken vanwege laagdrempeligheid (weinig verplichtingen voor de jongere)

Nadelen:

- Weinig structurele inzet
- Mogelijk gebrek aan vertrouwen, dus mogelijk gebrek aan openheid vanuit jongeren - sterkere beïnvloeding van mening
- Groepsdynamiek is vaak van erg grote invloed: snelle schreeuwers worden gehoord, langzamere nadenkers komen er niet tussen

Good practice:

In het kader van het Innovatienetwerk Jeugd Hart van Brabant is Traverse een initiatief gestart onder de noemer 'Geef stem aan het kind'. Dit initiatief bestond uit een aantal deelprojecten, waaronder een samenwerkingsproject met de Missing Chapter Foundation. Er werd een Raad van Kinderen gevormd. Kinderen van groep 7 van een basisschool hebben tips en adviezen gegeven hoe de opvang van gezinnen beter kan. Dit waren kinderen die niet in de opvang wonen. Nu wordt gezocht naar een methodiek om dit ook in te zetten voor jongeren die ervaring hebben.

Participatief jongerenonderzoek

In participatief jongerenonderzoek nemen de jongeren actief deel als (mede)onderzoekers. Elke jongere wordt betrokken en in meerdere of mindere mate ingezet om de vraagstelling en de opzet van het

onderzoek te formuleren. Ook nemen de jongeren de interviews af en kunnen ze belangen van de onderzoeksresultaten duiden.

Voordelen

- Kan zowel persoonlijk als via bijvoorbeeld online enquêtes, waardoor grote groepen jongeren te bereiken zijn
- Doordat jongeren persoonlijk bevestigd worden, heb je vergelijkingsmateriaal zonder dat jongeren elkaar beïnvloeden

Nadelen:

- Vergt training en begeleiding om tot voldoende kwaliteit te komen
- Vraagt schrijfcapaciteiten
- Kost tijd

Individuele jongeren betrekken

Jongeren individueel betrekken is een goede manier om input te krijgen als er weinig jongeren zijn in de opvang of als je jongeren wilt betrekken bij zaken die hen persoonlijk aangaan.

Jongere over individuele consultatie:

"Lang niet altijd is een jongerenraad de beste manier om onze mening te vragen. Het gebeurt heel vaak dat er te weinig jongeren op een locatie zitten. Dan lukt een raad dus niet. Soms duren dingen die via een officieel orgaan als een jongerenraad gaan, veel te lang. Dan worden we te laat betrokken. Voor grote dingen werkt een raad goed. Voor kleine dingen die onszelf aangaan, kun je ons beter persoonlijk aanspreken."

Voordelen:

- Zeer directe invloed van jongeren op de hun aangaande processen
- Snelheid

Nadelen:

- Gebaseerd op slechts één mening
- Vraagt veel van jongeren op het gebied van vertrouwen en openheid

5.

Jongerenparticipatie – communicatie

Puberbrein¹¹

In de puberteit ontstaan er meer verbindingen tussen de twee hersenhelften en gaan jongeren meer verbanden leggen. Tijdens deze periode ontwikkelen jongeren inzichten die ze voor de rest van hun leven meenemen.

Tegelijkertijd zijn jongeren bezig met het ontdekken van de wereld en het ontwikkelen van hun identiteit. Ze worden door de buitenwereld in die fase ook wel gezien als eigenwijs. Jongeren stellen dan de waarden van de maatschappij en hun ouders ter discussie.

Jongeren in de vrouwenopvang en maatschappelijke opvang behoren tot de meest kwetsbare kinderen in Nederland. Zij komen uit instabiele, overbelaste, onregelde, door stress en problemen geplaagde gezinnen. Vrijwel alle jongeren hebben ingrijpende en potentieel traumatiserende gebeurtenissen meegemaakt.¹² Dit kan invloed hebben op de ontwikkelingstaken die jongeren normaal gesproken doorlopen in die leeftijdsfase. Daardoor zullen ze in sommige taken achter raken of zich juist sneller ontwikkelen. Denk bijvoorbeeld aan zorggedrag voor de moeder (parentificatie) of het moeilijk kunnen aangaan van sociale verbindingen doordat ze meerdere malen zijn verhuisd. Sommige ontwikkelingstaken worden onderbroken wanneer jongeren plotseling moeten verhuizen naar de opvang.

Ontwikkelingstaken (12 tot 17 jaar)¹³

- Positie ten opzichte van ouders: minder afhankelijk worden van je ouders en het bepalen van een eigen plaats binnen de veranderende relaties in je gezin en familie.
- Onderwijs of werk: kennis en vaardigheden opdoen om later een beroep te kunnen uitoefenen en een keuze te maken ten aanzien van werk.
- Vrije tijd: ondernemen van activiteiten in je vrije tijd en de tijd waarin je geen verplichtingen hebt zinvol doorbrengen.
- Eigen woonsituatie: zorg dragen voor je eigen kamer en spullen en omgaan met je huisgenoten.
Autoriteit en instanties: accepteren dat er instanties en personen boven je gesteld zijn en binnen geldende regels en codes opkomen voor je eigen belang.
- Gezondheid en uiterlijk: zorgen voor goede voeding en een goede

lichamelijke conditie, een uiterlijk waar je je prettig bij voelt en risico's inschatten en vermijden.

- Sociale contacten en vriendschappen: contacten leggen en onderhouden, oog hebben voor wat contacten met anderen kunnen opleveren, je openstellen voor vriendschap, vertrouwen geven en nemen en wederzijdse acceptatie.
- Sociale media en internet: smartphone en computer gebruiken, informatie vinden en delen, informatie en berichten wegen, onderscheid maken tussen de virtuele en reële werkelijkheid en gevaren onderkennen.
- Intimiteit en seksualiteit: seksualiteit integreren in je persoonlijkheid, ontdekken wat mogelijkheden, wensen en grenzen zijn in intieme en seksuele relaties bij jezelf en bij anderen.
- Bij cultuurverschillen: normen van verschillende culturen kennen en inschatten welke vaardigheden in welke culturele context passend zijn.

Communicatiemuur¹⁴

Goede en transparante communicatie met jongeren is cruciaal voor het slagen van jongerenparticipatie. Jongeren geven aan dat ze behoefte hebben om in gesprek te zijn en blijven met professionals en begeleiders over de processen die hen aangaan en de situatie in de opvang. Toch gaat er nogal eens wat mis in de communicatie tussen organisaties en jongeren, professionals en jongeren of volwassenen en jongeren. De communicatiemuur is een handig middel om redenen van miscommunicatie te begrijpen en miscommunicatie te voorkomen.

≠ betekent: **is niet**

bedoeld	≠	gezegd
gezegd	≠	gehoord
gehoord	≠	begrepen
begrepen	≠	akkoord
akkoord	≠	gedaan

Communicatie bestaat eigenlijk uit acht onderdelen:

- Wat ben ik van plan te zeggen ... en wat zeg ik eigenlijk?
- Wat hoort de ander ... en wat denkt hij te horen?
- Wat is hij van plan te antwoorden ... en wat antwoordt hij werkelijk?
- Wat hoor ik hem zeggen ... en wat denk ik dat hij zegt?

Miscommunicatie ontstaat omdat wat bedoeld wordt niet altijd gezegd is, wat gezegd is, niet altijd gehoord wordt en wat gehoord wordt niet altijd begrepen wordt. Stel dat de ander het begrijpt, betekent dat nog niet dat hij ook akkoord gaat en ook niet dat het gedaan wordt. Er is geen communicatie zonder interpretatie.

Een veelvoorkomende frustratie van begeleiders is, dat jongeren een afspraak niet nakomen. Vaak wordt teruggegrepen op "afspraak = afspraak" of in het geval van regels nakomen: "ik heb het al zo vaak gezegd."

Wat echter niet wordt gecheckt, is of het voor jongeren duidelijk was dat er een afspraak is, wat de afspraak is en of jongeren ook daadwerkelijk begrijpen wat ze afspreken en akkoord gaan met de afspraak.

"Spreken we dan bij deze af dat je de volgende keer op tijd binnen bent?" Dit is een eenzijdige afspraak vanuit een volwassene. De volwassene gaat ervan uit dat de jongere deze typisch voor volwassenen begrippen op dezelfde manier uitlegt. Maak afspraken altijd samen. Begin met het stellen van vragen en denk samen over een oplossing of plan.

Jongeren horen of begrijpen soms iets anders dan je bedoelt

Jongeren begrijpen niet altijd wat er van hen verwacht wordt

Jongeren kunnen nog niet alles overzien

5.

Jongerenparticipatie - good practices landelijk en lokaal

KORTE INTRODUCTIE VAN EEN AANTAL LANDELIJKE INITIATIEVEN

THE UNFORGETTABLES

Te vaak wordt er alleen maar over kinderen gepraat in plaats van mét kinderen. Daarom heeft Het Vergeten Kind in 2015 een eigen jongerenraad opgericht met de naam 'The Unforgettables'. Juist omdat ze vinden dat hun mening ertoe doet. Ze nemen die mening uiterst serieus. Kinderen mogen hun stem laten horen en er wordt naar hen geluisterd. Het gaat immers om hun leven, hun problematiek en hun leefomgeving.

"Jongeren doen mee om hun stem te laten horen en de situatie te veranderen voor de jongeren die na hen komen. Jongeren, zeker de wat oudere jongeren, zijn zich er best wel van bewust dat de situatie voor henzelf wellicht niet meer verandert. Door er nu wat over te zeggen, kunnen ze bijdragen aan een verandering die voor andere kinderen wel een oplossing kan brengen."

The Unforgettables zijn vier jaar geleden begonnen met een groepje jongeren die enthousiast waren om hun verhaal te vertellen. Ze wilden ook hun verhaal doen in de media. Voor de professionals werd hierdoor duidelijk wat de kracht is van jongeren die zelf hun verhaal vertellen. Daar is de jongerenraad uit ontstaan. Ze zijn gestart met een groep van 45 tot 50 jongeren die bij elkaar zijn gekomen en verschillende trainingsweekenden hebben gedaan.

De jongeren zijn tussen de 12 en 21 jaar, komen uit heel Nederland en hebben diverse achtergronden, waaronder jongeren uit de vrouwenopvang of maatschappelijke opvang.

Jongeren kunnen zich altijd aanmelden door middel van een aanmeldingsbrief. Naar aanleiding daarvan volgt een gesprek over wat jongeren verwachten van The Unforgettables en wat The Unforgettables verwacht van hen.

Er is één keer per jaar een instroommoment voor een programma van drie jaar. Dat programma bestaat in ieder geval uit twee trainingsweekenden en drie trainingsdagen per jaar. Tussendoor worden jongeren uitgenodigd op basis van beschikbaarheid en achtergrond om

wat te vertellen over een bepaald thema binnen de campagne. Na drie jaar stromen de jongeren weer uit.

"We zijn als team ontzettend trots op The Unforgettables. Het is een ontzettend gave groep jongeren die erg goed zijn in wat ze doen. Een bijzondere groep jongeren waar wij van mee mogen genieten. Omdat we hen drie jaar volgen, zien we ook de ontwikkeling, dat is een enorm mooi cadeau."

AUGEO JONGERENTASKFORCE

Kindermishandeling, vechtscheidingen, ouders met psychische of verslavingsproblemen, vluchtelingen. Ongeveer 50 jongeren met ervaring vormen de Jongerentaskforce, met als doel: alle kinderen veilig. De groep is heel gemêleerd: de jongste is 14 en de oudste 25 jaar. Ze komen uit heel Nederland. Er zijn ongeveer twee keer zoveel meisjes als jongens, ze komen uit alle lagen van de bevolking.

De Jongerentaskforce vertolkt de stem van jongeren en haalt de mening van andere jongeren op via social media en gastlessen. Ook verzamelen ze persoonlijke verhalen en doen ze groot- en kleinschalig onderzoek. Ze combineren al deze informatie met persoonlijke ervaringen van de eigen leden.

"We doen regelmatig onderzoek onder jongeren, bijvoorbeeld naar de veiligheidsbeleving van jongeren in jeugdinstituten. We hebben ook aan kinderen van 11 en 12 jaar gevraagd wat zij thuis allemaal meemaken. Op basis van de uitkomsten geven we advies aan politici en beleidsmakers, maar we geven ook advies over hoe je het beste met jongeren kunt praten."

Deze informatie delen ze vervolgens met mensen die de situatie voor kinderen en jongeren kunnen verbeteren (professionals in het onderwijs of de zorg, wethouders of raadsleden in een gemeente, leden van de Tweede Kamer, medewerkers van organisaties als de VNG, een orgaan als de Verenigde Naties of de koepelorganisatie van Europese Kinderombudsmannen).

“Vorig jaar werd er door ons toedoen een motie aangenomen in de Tweede Kamer die ervoor gaat zorgen dat het praten met kinderen een vast onderdeel wordt in iedere meldcode.”

Er zijn vier bijeenkomsten in het jaar waarvoor iedereen wordt uitgenodigd. Daarnaast zie je verschillende jongeren tijdens workshops, congressen of andere activiteiten.

KINDERPOSTZEGELS – JONGEREN VOOR EEN VEILIGE TOEKOMST

Tijdens het project Veilige Toekomst zijn er verschillende geluiden uit de opvang gekomen van kinderen en jongeren. Deze sluiten goed aan bij de citaten van jongeren in het boekje ‘Veilige Toekomst: doen wat nodig is voor kinderen in de opvang’. De punten van de jongeren zijn erg krachtig en vormen een realistisch beeld van de situatie in de opvang. Jongeren geven aan wat er goed gaat en wat nog beter kan.

“Ik ben ooit over Jongeren voor een Veilige Toekomst geïnformeerd door mijn moeder. Ik heb een keer meegedaan en wilde toen graag meer doen. Ik wil graag jongeren in de opvang helpen en dingen verbeteren aan de situatie in de opvang. Ik had dat al toen ik nog in de opvang woonde en nu nog steeds. Ik vind dat er meer aandacht kan komen voor de jongeren in de opvang.”

De jongeren voor een Veilige Toekomst zijn gemiddeld tien jongeren uit de vrouwenopvang en de maatschappelijke opvang die zich verenigd hebben om hun stem te laten horen. De jongeren zijn tussen de 12 en 18 jaar en komen uit heel Nederland.

Het Jongerenpanel is opgericht om de krachtige stemmen van jongeren in de opvang door te laten klinken. De jongeren zijn aan de slag gegaan met het opstellen van punten die zij zelf belangrijk vinden in de opvang. Ze hebben hierover extra input opgehaald door middel van een zelf opgezet en uitgevoerd onderzoek bij hun achterban (leeftijdsgenoten in de opvang). De jongeren informeren professionals (in de opvang), directeurs van de opvang en lokale en landelijke politiek over hun bevindingen, met als doel het verblijf in de opvang aangenaamer te maken en waar nodig de begeleiding of locatie te verbeteren.

“Met het boek *Niets is voor altijd*¹⁵ hebben we echt wat bereikt, daar ben ik het meest trots op. We zijn op meerdere plekken uitgenodigd en hebben daar echt wat kunnen vertellen. Daardoor is er echt aandacht gekomen voor jongeren in de opvang. Er staat informatie in die mensen willen weten en het inspireert om dingen samen met ons op te lossen. Het geeft mij het gevoel dat ik echt geholpen heb.”

KORTE INTRODUCTIE VAN EEN AANTAL LOKALE INITIATIEVEN

ENTREA JONGERENRAAD

Entrea is er voor kinderen en jongeren van 0 tot 18+ jaar en hun gezin, bij complexe vragen op het gebied van opgroeien, opvoeden en ontwikkeling.

De jongerenraad van Entrea bestaat uit een groep jongeren die hulp van Entrea krijgen en meepraten over belangrijke zaken van Entrea. Deze jongeren vertegenwoordigen alle jongeren die hulp krijgen van Entrea. Zij denken mee over regels, de begeleiding en andere onderwerpen en stellen verbeteringen voor.

TRAVERSE

Bij Traverse kunnen gezinnen op dit moment zowel geplaatst worden in de algemene crisisopvang als in een gezinshuis. Daarnaast wordt er ambulante hulp geboden aan gezinnen. Meestal zijn er maar ongeveer drie of vier jongeren die in de opvang wonen.

Traverse werkt aan een paar projecten waarin jongeren kunnen meepraten vanaf het moment dat ze bij de organisatie terechtkomen. Niet per se in groepsverband, omdat er meestal maar weinig jongeren intramuraal zijn. Meepraten, meedenken en eigen regie zijn daarin voor Traverse belangrijk.

KADERA JONGERENPANEL

Bij Kadera is een jongerenpanel, waarin jongeren mogen meepraten over wat er gebeurt in de opvang. Ze komen eens per 4 tot 6 weken bij elkaar. Jongeren die op dat moment in de opvang wonen, mogen deelnemen. De samenstelling is dus wisselend. Jongeren mogen tijdens de bijeenkomst zelf punten aandragen. Er worden ook dingen ingebracht vanuit de organisatie, zodat getoetst kan worden wat jongeren daarvan vinden.

Het gaat over activiteiten en regels, maar ook over de hulpverlening. Soms wordt aan jongeren gevraagd hoe ze bepaalde dingen ervaren. Er wordt ook een rondje gedaan waarin jongeren wordt gevraagd wat ze goed vinden, wat ze niet leuk vinden en wat ze anders willen. Het jongerenpanel is ooit opgericht omdat jongeren van alles vonden en riepen. Dat werd wel gehoord, maar het was niet altijd helder wat ermee werd gedaan. Kadera vond dat daar wat mee gedaan moest worden, dus is de organisatie gestart met een jongerenpanel. Van daaruit wordt gekeken wat er anders of beter kan en wat daarin haalbaar is.

Ter inspiratie: wat jongeren zeggen¹⁶

- We worden graag eerder betrokken, op de momenten dat het ertoe doet.
- We worden graag geïnformeerd en praten graag mee over dingen die ons aangaan.
- Als je onze mening vraagt, neem die dan serieus. Als iets niet kan, laat ons dan weten waarom het niet kan.
- Laat ons meedenken over de huisregels. Zijn er ook uitzonderingen bespreekbaar?
- We willen graag meer persoonlijke begeleiding. We willen met iemand kunnen praten over wat wij hebben meegemaakt en wat wij nodig hebben. We wonen vaak best lang in de opvang. Het is fijn als we onze plek 'eigen' kunnen maken.
- Het is voor ons heel belangrijk dat we betrokken worden bij de begeleiding en het plan voor de toekomst.
- Het is erg fijn als we mogen meedenken en zelf keuzes mogen maken.
- We willen een stem hebben.
- Het is voor ons belangrijk om gezien en gehoord te worden: weet wie we zijn.

Ter inspiratie: wat jongeren zeggen over de begeleiders

Jongeren geven aan dat een goede begeleider cruciaal is, zowel voor hun individuele proces als voor het participatieproces. Ze ervaren veel verschil in begeleiders en geven aan dat er vanuit de organisatie handvatten zouden mogen zijn voor begeleiders. Volgens jongeren zouden de volgende voorwaarden gesteld mogen worden aan begeleiders:

- Altijd voor de jongeren staan (val hen zeker niet in het openbaar af).
- Passende opleiding gevolgd hebben.

- Goed bereikbaar zijn op de momenten dat het nodig is voor jongeren, dus niet alleen tijdens kantoortijden.
- Begrip hebben voor de situatie waarin de jongeren zitten.
- Balans zoeken voor de jongeren (tussen leven en participatie).
- Traumasensitief zijn.
- Functie hebben met genoeg uren.
- Up-to-date zijn en blijven.
- Jongeren goede informatie geven.
- Ten voordele van de jongeren zijn.
- Namens en met de jongeren werken en niet altijd namens de organisatie, tegen de organisatie in kunnen gaan.
- Geen loze beloftes doen.

Ter inspiratie: wat jongeren zeggen over de organisatie

- Neem beslissingen samen met jongeren.
- Participatie kan voor jongeren zelf een groeiproces zijn. Geef alle jongeren een kans, ook de jongeren die niet goed kunnen praten. Schuif hen naar voren, dan voelen alle jongeren zich serieus genomen.
- Zet jongeren in op basis van hun talenten.
- Communiceer goed met jongeren over de keuzes die gemaakt worden vanuit de organisatie, ook bijvoorbeeld als het gaat over wie waarvoor wordt gevraagd of ingezet (of nog beter: betrek hen erbij).
- Denk in oplossingen.
- Kijk naar wat anders kan.
- Een vergoeding voor de inzet is fijn, want een jongere kan die tijd niet bezig zijn met een (bij)baan.

“Ze begrepen niet dat elke jongere anders is. Ze hadden moeten luisteren naar mijn persoonlijke verhaal en daar samen met mij een aanpak op moeten maken. Je kan niet na twee jaar chaos opeens de regels van een externe partij naleven.”

Opvallend is dat meerdere jongeren die geïnterviewd zijn bij meerdere initiatieven rondom jongerenparticipatie of meerdere jongerenraden zijn aangesloten. Het zijn erg actieve jongeren.

Ter inspiratie: wat begeleiders zeggen

- Zorg dat je jongeren ook wat te bieden hebt.
- Jongeren kunnen het verhaal zelf vaak veel beter vertellen dan een

volwassene dat kan.

- Stel je flexibel op. Als de groep verandert, verandert ook de behoefte. Soms verandert die daarna weer terug. Probeer daarin mee te bewegen.

“Omdat de samenstelling zo vaak wisselt, komen dingen steeds terug. Dat vonden we in het begin lastig. Nu proberen we zoveel mogelijk maatwerk te leveren en aan te sluiten bij de groep die er op dat moment is. Ook als dat betekent dat iets wat we een aantal maanden eerder op basis van de input van de jongeren hebben veranderd, weer terug kunnen draaien. Soms komen bepaalde dingen steeds terug, dan is het extra duidelijk dat er wat mee moet gebeuren.

Het proces is continu in beweging op basis van wat er op dat moment speelt en nodig is in de groep. Groepen mogen ook onderling afspraken maken over de regels of indeling van de groepsruimte, zolang dit past binnen de kaders van de organisatie.”

- Jongeren zijn heel goed in staat om mee te denken of samen aan een oplossing te werken. De tijd dat wij het als hulpverleners beter wisten en voor jongeren bepaalden, is voorbij.
- Natuurlijk zijn een aantal randvoorwaarden en basisregels door ons als organisatie opgesteld. Verder mogen jongeren hierover meedenken. Zij weten vaak zelf veel beter wat goede afspraken zijn.
- Uitwisseling met andere/landelijke initiatieven is erg belangrijk, maar niet altijd haalbaar vanwege de reistijd of tijdsinvestering die het van jongeren vraagt.
- Gesprekken met jongeren bieden ons verbeterpunten voor de hulpverlening, voor het pand, voor de samenleving en het aanbod aan activiteiten.

“Het moet niet alleen geven zijn vanuit de jongeren, maar jongeren moeten ook iets ontvangen. Iets wat hen verder kan brengen, iets wat hen aan het denken zet of waar ze meer zelfvertrouwen van krijgen. Daarnaast willen we dat ze extra vaardigheden ontwikkelen en natuurlijk heel veel plezier hebben.”

Zo maakt
participatie
het verschil
in de opvang:

kwaliteitseisen¹⁷

1.

PRAAT MET ONS, ALTIJD EN OVER ALLES

Zelfs als jongeren niet mogen meebeslissen is het fijn om te weten wat ze kunnen verwachten.

“Ik heb met jongeren ook een gesprek over het feit dat ze het hier niet leuk vinden. Het is hier geen hotel en ik snap dat ze hier niet willen zijn.”

2.

GEEF MIJ EEN VASTE BEGELEIDER DIE IK KAN VERTROUWEN

Jongeren in de opvang krijgen bij binnenkomst een eigen begeleider/vertrouwenspersoon/contactpersoon die hen informeert en vraagt waar ze behoefte aan hebben vanaf het moment dat ze bij de opvang binnenkomen. Idealiter is deze begeleider gedurende de hele periode in de opvang dezelfde persoon.

“Ik heb moeten groeien, zeker in het geven van presentaties en gastlessen. Ik heb veel geleerd van de trainingen en workshops, maar een deel leer je pas als je het gaat doen. Daarin was mijn begeleider echt een steunpilaar. Het vertrouwen in de begeleider tijdens dit leerproces is enorm belangrijk voor het opbouwen van zelfvertrouwen.”

3.

GEEF MIJ DE REGIE OVER MIJN LEVEN

Jongeren gaan zelf over hun proces. Jongeren worden geïnformeerd over de stappen die genomen [gaan] worden en over de processen en mogen daarover meepraten.

“Bij Kadera werken speciale kinderplichtverleners. Alle kinderen en jongeren in de opvang hebben een eigen kinderplichtverlener. Als er tussendoor dingen spelen, kunnen jongeren dat ook altijd kwijt bij die kinderplichtverlener.”

4.

LAAT MIJ MEEPRATEN OVER HET BELEID, DE AFSPRAKEN EN DE (HUIS) REGELS

Jongeren hebben invloed op het beleid en de huisregels in de opvang.

“Voorheen wilden we alles vanuit de hulpverlening vastleggen, omdat we dachten dat wij het beste weten wat goed voor de jongere is. De afgelopen jaren hebben we dit weten te veranderen en geven we steeds meer samen met jongeren invulling aan activiteiten, afspraken en begeleiding.”

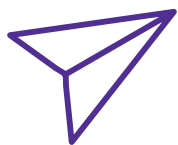
5.

NEEM MIJ SERIEUS

Jongeren worden serieus genomen. Professionals en jongeren onderzoeken samen de mogelijke oplossingen. Soms biedt ‘out of the box denken’ een oplossing die professionals niet hadden kunnen bedenken, maar die wel past binnen de professioneel gestelde kaders. Geef jongeren die kans.

“Doel van het jongerenpanel is: de situatie voor jongeren en hun welzijn verbeteren, ervoor zorgen dat elke jongere een stem heeft, het voor jongeren aangenamer maken in de opvang en ervoor zorgen dat jongeren niet slechts meekomen met hun ouder, maar zelf als individu worden gezien.”

6.

KOPPEL ALTIJD TERUG, OOK BIJ SLECHT NIEUWS

Als je jongeren naar hun mening vraagt, koppel dan terug wat er met die mening is gebeurd (of niet) en waarom. Hetzelfde geldt voor de antwoorden op vragen die jongeren hebben. Het is niet erg als er niet uitkomt wat ze hadden gehoopt en het is niet altijd erg als er niets met hun mening gedaan kan worden. Niets horen is wel erg. Er zelf achteraan moeten ook. Terugkoppelen kan ook zijn: “Ik ben er nog niet aan toegekomen, maar ik ben je niet vergeten en ga er volgende week mee aan de slag.”

7.

NODIG MIJ ACTIEF UIT, WACHT NIET TOT IK ZELF KOM

Jongeren worden actief uitgenodigd om mee te praten of hun mening te geven. Hierin wordt uitgegaan van de verschillen in capaciteiten van jongeren. Niet alle jongeren zijn mondig genoeg om uit zichzelf te zeggen wat ze ergens van vinden. Nodig jongeren uit om dit te doen.

“Het betrekken van jongeren gebeurt nu heel erg op individueel niveau. Jongeren worden door de begeleider gevraagd als dat aan de orde is. We zoeken waar mogelijk naar andere jongerengroepen om daarin mee te denken.”

8.

GEEF MIJ DE INFORMATIE DIE IK NODIG HEB OM MEE TE KUNNEN DENKEN

Jongeren serieus laten meedenken over hun eigen proces of beleid vanuit de organisatie kan alleen als jongeren toegang hebben tot de juiste informatie. Jongeren weten niet altijd welke informatie ze nodig hebben, dus reik als organisatie informatie aan. Beperk dit tot relevante informatie, te veel informatie kan afleiden van de kern.

“Voldoende geïnformeerd worden is belangrijk. Ik krijg vaak goede informatie, maar ik ben ook nog heel jong en vind het soms lastig om alles te begrijpen, zeker als er moeilijke woorden gebruikt worden. En sommige dingen heb ik nog nooit gedaan, dus die vind ik spannend.”

9.

GEEF MIJ DE TIJD OM NA TE DENKEN

Jongeren hebben soms even tijd nodig om hun mening te kunnen vormen, soms ook om met andere jongeren (de achterban) samen een mening te vormen. Geef jongeren daarvoor de tijd die ze nodig hebben. Hoe lang die tijd is, bedenk je met hen samen.

10. ???

NEEM MIJN VRAGEN SERIEUS EN HELP ME DEZE TE BEANTWOORDEN

Jongeren stellen soms vragen die niet direct te maken hebben met het initiatief. Soms omdat het gemakkelijk is om ze te stellen aan iemand die ze vertrouwen, soms omdat ze zich niet realiseren dat een vraag daar niet thuishoort, soms omdat ze bevestiging zoeken voor het antwoord dat ze zelf al hebben bedacht, soms omdat ze het spannend vinden en daar even over willen praten. Het is voor jongeren niet erg als je hun laat weten dat ze hun vraag beter ergens anders kunnen stellen. Het is voor jongeren erg vervelend als de vraag niet beantwoord wordt omdat een begeleider dat zijn taak niet vindt, maar daar niets over laat weten.

11.

GEEF MIJ HET RECHT MIJN MENING VRIJELIJK TE UITEN

Jongeren kunnen (terecht of onterecht) het gevoel hebben dat kritisch zijn ten aanzien van het proces of beleid van de organisatie ervoor zorgt dat ze als lastig worden ervaren en dat dit invloed heeft op de kansen die ze krijgen of hoe ze worden behandeld. Zorg er als organisatie voor dat dit niet zo is en maak dergelijke gevoelens actief bespreekbaar (wat kan je doen als jij als jongere dat gevoel hebt), eventueel ondersteund met een klachtenprocedure voor dergelijke situaties.

“Het jongerenpanel wordt begeleid door een kwaliteitsmedewerker, dus een onafhankelijk iemand. Jongeren kunnen daar ook de kwaliteit van de hulpverlening bespreken.”

12.

STREEF NAAR KLEINE (TUSSEN)DOELEN VAN RESULTATEN

Soms is het voor jongeren erg lastig om de impact van hun inzet te zien, zeker als er gewerkt wordt aan grote doelen en lobby. Het kan jongeren helpen deze impact te zien door tussendoelen op te stellen. Het veranderen van een wet kan je einddoel zijn, maar een onderzoekje, een rapport, een gesprek met de Tweede Kamer of een artikel in de krant zijn allemaal tussendoelen die je inzichtelijk kunt maken.

13.

LAAT MIJ STOPPEN ALS IK DAT WIL

Jongeren zeggen soms snel ‘ja’, maar weten dan niet precies waar ze ‘ja’ tegen hebben gezegd of de situatie (privé, school, werk) verandert. Het is fijn als jongeren altijd kunnen aangeven dat ze zich minder of niet meer willen inzetten.

“Het vertrek van een aantal jongeren vond ik erg jammer. Sommige jongeren zijn dit jaar gestopt vanwege studie en werk. Dat betekent dat je een aantal mooie en goede mensen kwijt bent. Dat vind ik wel jammer, maar het hoort er natuurlijk bij. Ik ben zelf ook bijna alumnus. Voor mij is ook mijn laatste jaar ingegaan.”

Aan de slag met jongerenparticipatie op jouw locatie:

concrete tips

Stap 1: kennismaken met je doelgroep

Onderzoek hoeveel jongeren zich op jouw locatie bevinden die vallen onder de potentiële doelgroep. Vaak zijn er maar weinig jongeren op een bepaalde locatie. Het is voor hen wel belangrijk dat zij als aparte groep worden gehoord. Voeg hen dus niet samen met volwassenen of kinderen. Ga met de jongeren in gesprek over wie ze zijn, waar ze behoefte aan hebben en of er dingen zijn die ze willen en kunnen bijdragen.

Stap 2: doelen bepalen

Op basis van de eerste gesprekken met jongeren kun je een beeld vormen van de behoeften van de jongeren. Leg hun behoeften naast de behoeften vanuit de organisatie. Waarom wil je jongeren inzetten? Op welke manier mogen en kunnen ze invloed hebben? Bespreek dit openlijk met de jongeren. Het maakt namelijk verschil of ze ook op beleidsniveau mogen meepraten of alleen mogen meebeslissen over de uitjes die gepland worden. Het is voor jongeren erg belangrijk om hierover goede afspraken te maken.

- Doelen jongeren
- Doelen organisatie
- Gezamenlijke doelen bepalen
- Gezamenlijke verwachtingen bepalen

Kies een vorm die past bij de te behalen doelen

- Kies de vorm van participatie die past bij jouw organisatie, de jongeren die zich op de locatie bevinden en de doelen die je wilt behalen. Betrek jongeren in het bepalen van de vorm.

Stap 3: randvoorwaarden scheppen

- Wie wordt waarvoor ingezet?
- Met welke frequentie?
- Hoe lang?
- Op welke steun en begeleiding kunnen jongeren rekenen?

- Staat er een vergoeding tegenover deelname?
- Wat doen jongeren als ze niet kunnen komen of als ze hun afspraken niet kunnen nakomen?

Stap 4: feestelijke kick-off/presentatie aan de wereld

- Zorg voor een feestelijke kick-off. Dit is de eerste mijlpaal en kan andere jongeren inspireren om aan te sluiten.
- Vier alle mijlpalen en successen, zowel inhoudelijk als met iets leuks. Bijvoorbeeld met een presentatie of publicatie hierover en een hapje en een drankje.

Stap 5: regelmatig evalueren en bijsturen

- Bespreek na elke bijeenkomst of activiteit op laagdrempelige wijze hoe jongeren die ervaren hebben.
- Spreek of bel regelmatig met jongeren om te horen hoe het met hen gaat. Je geeft jongeren daarmee de kans om terug te komen op dingen of vragen te stellen.
- Plan af en toe een officiële evaluatie in, gebaseerd op te behalen doestellingen en gemaakte plannen. Bespreek daarbij in hoeverre die gerealiseerd zijn.

Jongeren worden graag uitgenodigd om mee te denken/doen en daarbij ondersteund

Jongeren hebben hun eigen behoeften, combineer dat met die van de instelling of jezelf

Jongeren hebben beperkt de tijd, denk met hen mee hoe ze daarin goede keuzes kunnen maken (laat ze zelf prioriteren).

Aan de slag met
jongerenparticipatie
op jouw locatie:

rand-
voorwaarden

Redenen voor deelname

Zorg dat jongeren meedoen om de juiste redenen. De meeste jongeren willen deelnemen omdat ze graag willen meebeslissen, hun stem willen laten horen of iets willen veranderen. Vraag aan jongeren wat de reden is van hun deelname. Soms nemen jongeren deel vanwege een externe motivatie, bijvoorbeeld omdat ouders/hulpverleners denken dat het goed voor hen is of omdat ze geld kunnen verdienen. Dit betekent niet altijd dat ze niet willen, maar het kan wel zorgen voor een intern conflict. Maak dit bespreekbaar en houd in dergelijke gevallen rekening met de kwetsbaarheid van jongeren door hen niet te overvragen.

Compensatie voor deelname

Natuurlijk wil je graag dat jongeren meedoen omdat ze intrinsiek gemotiveerd zijn, omdat ze het willen. Het gaat voor jongeren echter ook om tijd die ze niet kunnen investeren in school of een bijbaantje. Het is daarom voor jongeren vaak prettig als de tijd die ze investeren in participatie op een of andere manier gecompenseerd wordt. Dat kan door middel van een aanwezigheidsvergoeding of door dingen aan te bieden waar ze anders voor zouden moeten sparen (en dus werken). Zorg er in ieder geval voor dat deelname de jongeren geen onnodig geld kost. Maak duidelijke (en niet te ingewikkelde) afspraken over hoe jongeren hun reizen onkosten vergoed kunnen krijgen en houd er daarbij rekening mee dat jongeren niet altijd toegang hebben tot dingen als een OV-overzicht of bonnetjes.

“Ik ben wel blij met de vrijwilligersvergoeding die we krijgen voor de workshops die we geven. Ik werk momenteel fulltime, waardoor ik de tijd die ik investeer op die manier deels gecompenseerd kan krijgen. Voor alle activiteiten eromheen verwacht ik niks terug. Ik vind het tijdens de bijeenkomsten leuk om iedereen weer te spreken en met elkaar activiteiten te doen.”

Ondersteuning en begeleiding

Participatie is een complex proces waarin jongeren en begeleiders het nodig hebben om te mogen groeien en leren (van elkaar). Hier is tijd voor nodig. Het vraagt erom dat begeleiders voldoende mogen investeren in de begeleiding van jongeren of in het initiatief. Het vraagt er ook om dat

jongeren ruimte krijgen om te leren en dus ook om fouten te maken of het niet meteen perfect te doen. Soms willen jongeren heel graag, maar zijn ze in bepaalde dingen nog niet zo goed. Zorg voor een 'leerplan', zodat de jongeren zich volwaardig onderdeel van de groep voelen en hun zelfvertrouwen met hun vaardigheden kan groeien.

Als jongeren hun persoonlijke verhaal inzetten in participatie, kan dit kracht bijzetten aan de te behalen doelen. Jongeren geven aan dat dit tevens helpt voor het verwerkingsproces. Het is daarbij erg belangrijk dat ze kunnen terugvallen op een contactpersoon of begeleider die ze kunnen vertrouwen en dat ze getraind worden in het inzetten van hun persoonlijke verhaal binnen de grenzen die ze zelf bepalen.

"We hebben binnen ons initiatief een intensieve begeleiding in de vorm van een vaste begeleider op het gebied van zorg en welzijn van de jongeren. Dat ben ik, ik ben er altijd voor hen. De jongeren kunnen/mogen altijd bellen. Daarnaast hebben we een externe vertrouwenspersoon die gebeld kan worden. Jongeren zorgen onderling ook goed voor elkaar. Omdat ik nu een tijdje onderbezet ben geweest, heb ik de laatste maanden minder tijd aan begeleiding kunnen besteden."

Participatie is meer dan alleen je persoonlijke verhaal vertellen, plaats het in de context

Het kan erg waardevol zijn om de persoonlijke verhalen van jongeren in te zetten in bijvoorbeeld gastlessen of voorlichting aan ambtenaren, beleidsmakers en professionals. Jongerenparticipatie is echter veel meer dan dat. Jongeren kunnen vanuit hun ervaring en expertise meedenken over oplossingen. Zet het persoonlijke verhaal van jongeren alleen in als je van tevoren kunt inschatten dat dit van toegevoegde waarde is in de vervolgstap: nadenken over hoe dingen kunnen verbeteren.

Training en ontwikkeling

Geef training en ontwikkeling actief een rol in het participatieproces. De invulling hiervan kun je met jongeren vormgeven, afhankelijk van waarop jongeren worden ingezet. Gaan jongeren gastlessen geven, geef hun dan in ieder geval een training presenteren en grenzen stellen, zodat ze zich zeker voelen voor de groep en kunnen omgaan met lastige of te

persoonlijke vragen.

Geef jongeren de ruimte om in de praktijk te leren. Voor een groep spreken is voor veel volwassenen al lastig, laat staan voor jongeren. Geef ook aandacht aan en maak ruimte voor de emoties die participatie voor jongeren met zich kan meebrengen. Denk bijvoorbeeld aan het emotioneel worden van specifieke vragen tijdens gastlessen, maar ook aan hoe een teleurstelling in het niet bereiken van een verandering een jongere hard kan raken.

Gelijkwaardigheid

De doelstellingen van de jongeren en de doelstellingen van de organisatie zijn beide van belang, evenals de inzet en de manier van denken. Geef jongeren een passende rol op basis van hun talenten. Wanneer is het voor de jongeren geslaagd? Bespreek dit met de jongeren. Wanneer is het voor de organisatie geslaagd? Leg dit naast elkaar.

Ondersteuning bij het opzetten van jongerenparticipatie op jouw locatie

Jongeren voor een Veilige Toekomst willen graag met je aan de slag om jongerenparticipatie op jouw locatie op te zetten. Stichting Kinderpostzegels Nederland biedt daar professionele ondersteuning bij aan. Hieronder vind je voorbeelden van de mogelijkheden.

Wil je gebruik maken van het aanbod voor ondersteuning door Jongeren voor een Veilige Toekomst en de bijbehorende professional? Stuur dan een e-mail naar: veiligetoeekomst@kinderpostzegels.nl.

- **Aanpak 1: Inspiratiegesprek**
Gesprek met medewerkers van de opvanglocatie waarin ze voorbereid worden om zelf verhalen op te halen.
- **Aanpak 2: Input van jongeren ophalen**
Gesprekken met jongeren op de locatie om zodoende op een bepaald thema de input van jongeren te verzamelen. Indien gewenst kan dit gepaard gaan met beeld- en/of videomateriaal.
- **Aanpak 3: Audit of pizzagesprek met jongeren op locatie**
Ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering daarvan.
- **Aanpak 4: Opzetten van een (tijdelijke) jongerenraad op locatie**
Ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering daarvan.

NAWOORD

Ik werk bijna 20 jaar als kinderpulpverlener in de vrouwenopvang van Kadera en werd gevraagd voor een interview over jongerenparticipatie. Enthousiast als ik ben, werk ik graag mee aan interviews en onderzoeken om de hulpverlening en faciliteiten in de vrouwenopvang te verbeteren naar de wensen en ideeën van de kinderen. Wie kan beter vertellen wat helpt, wat goed is en wat beter kan dan de kinderen zelf?

Toen ik nog maar net in de vrouwenopvang werkte, kwamen de kinderen 'gewoon' mee met hun moeder. Er was nog geen methodiek, zoals Veerkracht, in de begeleiding van kinderen in de vrouwenopvang. De hulpverleners dachten wel te weten wat goed was voor de kinderen. De hulpverlening en faciliteiten sloten echter niet aan bij de behoeften van de kinderen. In die tijd gaven de kinderen al aan dat ze wilden meedenken en zelf keuzes wilden maken.

Helaas sluiten de faciliteiten en hulpverlening op sommige opvanglocaties nog steeds niet aan bij de behoeften van de kinderen. Gelukkig is de hulp aan kinderen in de vrouwenopvang verbeterd en hebben de kinderen in de opvang van Kadera een stem. Toch kan het altijd beter. Alle kinderen in een opvang moeten hun mening kunnen geven.

In de opvang van Kadera hoorden wij de kinderen vertellen wat ze misten of wat ze anders wilden. De kinderen benoemden hun wensen wat betreft de faciliteiten. Ook wat betreft de hulpverlening konden ze goed aangeven wat wel werkt en wat niet. Als hulpverleners vonden wij dat we hier wat mee moesten doen. We richtten een jongerenpanel op waarin de kinderen mogen meedenken en hun mening geven. Samen met de kinderen kijken we welke ideeën en wensen mogelijk en haalbaar zijn.

De periode in de opvang is hectisch en moeilijk voor de jongeren. Ze hebben veel meegemaakt en moesten alles achterlaten. Door de jongeren een stem te geven, kunnen wij het leven in de opvang een beetje aangenamer voor hen maken.

Hoe mooi zou het zijn als de jongerenparticipatie in elke opvang gerealiseerd wordt? In deze brochure staat goed beschreven hoe je dat kunt doen. Laten we alle kinderen vragen om mee te denken.

Geef alle kinderen een stem en vraag naar hun mening!

Daniëlle Rijkse,
kinderhulpverlener Kadera

Bronnenlijst

Niets is voor altijd – over vluchten van thuis en landen in de opvang – 2017

Whitepaper publieksparticipatie – Rijksoverheid

Uit de spagaat! – Naar een kwaliteitsraamwerk voor participatief Jongeren Onderzoek – Kitty Jongerius 2012

Toolkit Jeugdparticipatie – Stichting Alexander/Verwey-Jonker Instituut 2012

Jongerenparticipatie gewoon doen! – De stem van jongeren in hun instelling – Stichting Zwerfjongeren Nederland/United Voices 2012

Poster 'Tip 10: wat vinden jongeren van de opvang?' Jongeren voor een Veilige Toekomst, 2016

Participatie als kinderrecht – Factsheet Defence for Children

Hart, Roger, A. (1997) Children's participation; The theory and practice of involving children in communities. London: Earthscan

Toolkit Jeugdparticipatie – Stichting Alexander/Verwey-Jonker Instituut 2012

Bron: Huub Nelis & Yvonne van Sark, Puberbrein binnenstebuiten – wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?

Veilige Toekomst – Doen wat nodig is voor jongeren in de opvang

Slot, W. & Spanjaard, H. (1996). Ontwikkelingstaken voor ouders van jonge kinderen. Het competentiemodel en gezinsgerichte hulpverlening. In: Jeugd en samenleving, 1, 3-19

Communicatiemuur Derveaux en De Sadeleer

Eindverslag peeronderzoek Jongeren voor een Veilige Toekomst, 2016

Methode q4c: <http://www.q4c.nl/wat-is-q4c/standaarden>

Voetnoten

¹ Niets is voor altijd – over vluchten en landen in de opvang – 2017

² Gebaseerd op de input van jongeren van zowel lokale als landelijke initiatieven voor jongerenparticipatie, geïnventariseerd door middel van semigestructureerde gesprekken op basis van een topiclijst, ontworpen met jongeren.

³ Met input uit:

- Whitepaper publieksparticipatie – Rijksoverheid
- Uit de spagaat! – Naar een kwaliteitsraamwerk voor participatief Jongeren Onderzoek – Kitty Jurrius 2012
- Toolkit Jeugdparticipatie – Stichting Alexander/Verwey-Jonker Instituut 2012
- Jongerenparticipatie gewoon doen! – De stem van jongeren in hun instelling – Stichting Zwerfjongeren Nederland/United Voices 2012

⁴ Gebaseerd op de input van jongeren en professionals van zowel lokale als landelijke initiatieven voor jongerenparticipatie, geïnventariseerd door middel van semigestructureerde gesprekken op basis van een topiclijst, ontworpen met jongeren.

⁵ Poster 'Tip 10: wat vinden jongeren van de opvang' Jongeren voor een Veilige Toekomst, 2016.

⁶ Participatie als kinderrecht – Factsheet Defence for Children.

⁷ Uit: participatie als kinderrecht – Factsheet Defence for Children.

⁸ Jongerenparticipatie in de praktijk – BTO.

⁹ Hart, Roger A. (1997) Children's participation; The theory and practice of involving children in communities. London: Earthscan.

¹⁰ Toolkit Jeugdparticipatie – Stichting Alexander/Verwey-Jonker Instituut 2012.

¹¹ Bron: Huub Nelis & Yvonne van Sark, Puberbrein binnenstebuiten – Wat beweegt jongeren van 10 tot 25 jaar?

¹² Veilige Toekomst – Doen wat nodig is voor jongeren in de opvang.

¹³ Slot, W. & Spanjaard, H. (1996). Ontwikkelingstaken voor ouders van jonge kinderen. Het competentiemodel en gezinsgerichte hulpverlening. In: Jeugd en samenleving, 1, 3-19.

¹⁴ Derveaux en De Sadeleer.

¹⁵ Niets is voor altijd – over vluchten van thuis en landen in de opvang – 2017.

¹⁶ Bronnen:

- Poster 'Tip 10: wat vinden jongeren van de opvang?' Jongeren voor een Veilige Toekomst, 2016.
- Eindverslag peeronderzoek Jongeren voor een Veilige Toekomst, 2016.
- Gesprekken met tientallen jongeren in de opvang in de periode 2014-2018.

¹⁷ Geïnspireerd op de methode q4c: www.q4c.nl/wat-is-q4c/standaarden.

Tips voor het faciliteren van jongerenparticipatie voor bestuurders

- Zorg structureel voor voldoende uren voor de begeleiders van jongeren die participeren of deelnemen aan een jongerenraad (professionals kunnen het er niet 'even' bij doen).
- Zorg voor continuïteit in de begeleiding (dezelfde personen).
- Zorg voor voldoende budget voor training van en activiteiten voor de jongeren die participeren.
- Zorg voor professionals met de juiste vaardigheden. Pedagogische vaardigheden zijn onmisbaar voor begeleiders die met jongeren te maken hebben.
- Zorg voor professionals met passie voor participatie, professionals die tijd en energie hebben om te doen wat nodig is om jongeren te kunnen laten participeren.
- Zorg voor voldoende en tijdig aangeleverde informatie als jongeren gevraagd worden ergens over mee te denken.
- Zorg ervoor dat de informatie begrijpelijk is voor jongeren of ruim tijd in om de informatie toe te lichten op een manier die ze kunnen begrijpen.
- Zorg voor terugkoppeling over wat er met de adviezen van jongeren is gedaan.